

'Interesse kweken voor een ander verhaal'

MICHEL GASTKEMPER

De biografie van Michiel Rietveld loopt bijna synchroon met die van Kraaybeekerhof. Dit Driebergse centrum voor biologisch-dynamische (bd) landbouw en voeding kwam 28 jaar geleden onder de handen van Rietveld tot stand, als reactie op wat hij tijdens zijn landbouwstudie in Wageningen had leren kennen. Rietveld, momenteel directeur van Kraaybeekerhof: 'We kregen als student maar één verhaal te horen, terwijl er zo veel meer was'.

Michiel Rietveld stamt uit een antroposofisch nest; hij volgde de Haagse vrijeschool, die zijn ouders na de Tweede Wereldoorlog weer mee hielpen opbouwen. Het aparte aan zijn thuis was hij zich niet zo bewust. Dat veranderde op slag toen hij in dienst voor het eerst een geheel andere wereld ontmoette.

Hij vertrok naar Wageningen, waar hij van het studentenleven genoot. 'Ik ging van het ene feest naar het andere.' Het was 1967, hij was 21 jaar en zijn propedeuse moest opnieuw. Hij leerde er onder meer zijn latere vrouw kennen. 'Op vakanties was ik op bd-boerderijen geweest om daar te werken en zij maakte me ervan bewust dat deze boeren het anders dan gangbaar deden. Ze blééf vragen stellen: waarom gebruiken ze zulke mest, waarom lopen de kippen buiten? In die tijd was Wageningen zo gangbaar als wat', vertelt Rietveld. Ondanks dat eind jaren zestig de kabouter- en provobeweging in Nederland zijn hoogtepunt kende; de no-nonsense-landbouw en de technologisering moesten nog komen. 'Toen zijn we maar zelf met een bd-werkgroep begonnen, vanuit een soort maatschappelijke boosheid: we kregen als student maar één verhaal te horen, terwijl er zo veel meer was. We zochten aansluiting bij iemand om onze andere ideeën vorm te geven en kwamen uit bij de bd-vereniging. Dat was op dat moment de enige georganiseerde alternatieve landbouw. De voorzitter daarvan was Pieter Tideman, een oud-Wageninger. Hij zei: "Er gaat eindelijk iets beginnen in Wageningen."' "

VOORLICHTING OVER BD

'Onze werkgroep was binnen de kortste keren een van de grootste, naast de marxistisch-leninistische. Ik wilde naast mijn studie ook iets dóen, vaardigheden voor de bd-landbouw verwerven. Dus pachtten we met de werkgroep grond in Renkum en begonnen een bedrijfje op de armste zandgrond. Die halve hectare leverde echter meer productie dan wij zelf opkonden, dus startten we gelijk een winkeltje.'

In die tijd – 1972 – was Rietveld via de bd-vereniging betrokken bij het voorbereiden van wat later 'De Kleine Aarde' zou worden. 'Dat concept van "De Kleine Aarde" was mij toen te algemeen, ik wilde specifiek iets met landbouw en voeding.' Ook maakt hij de tekst bij een voorlichtingsfilm over bd-landbouw en begeleidde de vertoning ervan. 'In drie jaar tijd verzorgde ik 220 voorstellingen, met discussie na afloop. Ik kwam met iedereen in contact, van studenten tot plattelandsvrouwen. Ik heb daar een schat aan ervaring opgedaan en wij besloten dat wij dit voorlichtingswerk professioneel wilde voortzetten na de studie.'

Eerst koos hij voor de tropische richting, cultuurtechniek in Afrika en deed stage in Ivoorkust. Hij studeerde dan af in theoretische teeltkunde met als vraagstelling "Kan biologische landbouw op grote schaal in Nederland?" 'Mijn conclusie was dat dit uitstekend kon. Vijftien jaar na 1977 is mijn onderzoek nog eens gedaan, waarbij mijn conclusie nog meer is bevestigd. Zijn hart bleek niet bij ontwikkelingswerk in verre continenten te liggen, maar bij het ontwikkelingswerk dat in de grote steden in de westerse wereld gedaan moest worden aan mentaliteitsverandering. 'Ik wilde door met bd en ging met mijn vrouw op zoek naar een locatie waar dat na de studie gerealiseerd kon worden.'

Een belangrijk middel van de bd-vereniging om haar doel te bereiken, namelijk het bevorderen van bd-landbouw en -voeding, is onder meer het geven van cursussen en daar wilden we op inspelen. We vonden landgoed Kraaybeekerhof in Driebergen en wisten: "Dit is het." We wilden onderdeel zijn van de bd-vereniging, het bd-bestuur had vertrouwen in onze plannen. Toen hebben we Kraaybeekerhof in

april 1977 kunnen kopen en verhuisden we, met kind, van Wageningen naar Driebergen.'

SCHADUWKANTEN NO-NONSENSE

'Vanuit het gangbare veld had men geen interesse voor bd-landbouw. Maatschappelijk was er een redelijke vraag op moestuinniveau, maar niet door boeren op professioneel niveau. In 1970 waren er in de bd-landbouw vijftien bedrijven en vierhonderd leden; in 1977 hooguit tweeëntwintig bedrijven', zegt Rietveld.

'Halverwege de jaren tachtig werden de schaduwkanten van de no-nonsense landbouw langzamerhand zichtbaar. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen veroorzaakte bij boeren gezondheidsproblemen en toen bleek de bd een goed alternatief. De Rijksdienst IJsselmeer gaf in de polder gronden uit om biologische landbouw te stimuleren. De eerste omschakelaars in de polder waren mijn cursisten.'

De politiek bemoeide zich er in 1974 mee en een Tweede Kamercommissie boog zich over de vraag "welke alternatieve landbouwsystemen zijn er, welke kan het beste verder onderzocht worden?" 'De alternatieve landbouwmethoden hadden geen consistent verhaal, behalve de bd-landbouw. Vanuit de Tweede Kamer werd in de Noordoostpolder drie proefbedrijven ingesteld: een gangbaar, een zonder kunstmest en bestrijdingsmiddelen, en een bd-bedrijf.'

'Pas als je inzicht krijgt in de landbouwontwikkeling in Europa in de afgelopen eeuwen snap je de betekenis van de bd-impuls uit 1924 van Rudolf Steiner (1861-1925), grondlegger van de antroposofie. Steiner zag destijds al dat de landbouw steeds meer werd bepaald door materialistisch natuurwetenschappelijke opvattingen. Deze zouden volgens hem in de toekomst de gezondheid van de mensen in gevaar brengen. Volgens Steiner moeten niet alleen de materiële verschijningskant, maar ook de energetische en spirituele kant van de natuur worden verzorgd. Zo verbreedde hij het agrarisch werken.'

Rietveld beschrijft de methodische onderzoeksweg die je hiertoe kunt gaan door het bewust ervaren van de vier natuurrijken. 'Wat maakt de plantenwereld zo bijzonder ten opzichte van de stenenwereld? En waarin onderscheiden de dieren zich weer; daar heb je het gewicht dat de stenenwereld kenmerkt, en ook het groeiproces dat weer in de plantenwereld bestaat. Maar het dier heeft daarnaast het bewustzijn om de omgeving mee waar te nemen en een eigen vrije beweging te ontplooiën. Een rijk verder volgt de vraag wat de mens wel kan, wat het dier niet kan? Daar kom je op moraliteit, verantwoordelijkheid en keuze. Niet als groep, maar individueel. Elk natuurrijk naar zijn eigen aard verzorgen en je vakmanschap hierop richten, dat is bd.'

PARADEPAARDJE

In de jaren tachtig sloeg bd als landbouwmethode langzamerhand aan bij meerdere boeren. Kraaybeekerhof startte in 1977 in samenwerking met het agrarisch opleidingscentrum Warmonderhof een tweejarige scholingscursus bd-landbouw een opleiding voor mensen die de bd-landbouw in wilden. 'Die opleiding is nog steeds een van onze paradepaardjes; hij heeft nog geen enkel jaar ontbroken.' Kraaybeekerhof wil aanbieden wat elders niet gebeurt. Van een ondernemingsopleiding voor natuurvoedingswinkeliers, destijds afgesloten met een officieel middenstandsdiploma tot een driejarige opleiding tot natuurvoedingsconsulent.

Michiel Rietveld met cursisten

In 1997 opende het cursuscentrum een restaurant; niet met 'kantinekwaliteit', maar waar de gasten bd als smaakbeleving kunnen ervaren. Inmiddels biedt Kraaybeekerhof dit concept aan op kasteel Groeneveld in Baarn – dat eigendom is van het ministerie van Landbouw – en sinds kort ook bij Brasserie De Kemphaan in Almere.

'We maken mensen enthousiast voor de schoonheid van de wereld, voor het milieu en de gezondheid van de andere mens. De studenten van Kraaybeekerhof vinden hun weg als ze hier geweest zijn; als enthousiast mens gaan ze naar huis. Ze merken dat in onze atmosfeer bd-werk leeft.'

Artikel uit:
Motief, Maandblad voor Antroposofie nr. 82, februari 2005